

FAMILY INTERACTION AND STRUCTURE
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ ΚΑΙ ΔΟΜΗ

Social Work with Families

Content and Process

Κεφάλαιο 4

R. Contstable & D. Lee

Οικογενειακή Αλληλεπίδραση και Δομή

Καθώς οι οικογένειες περνούν από αλλαγές στον κύκλο ζωής, οι πεποιθήσεις, οι αντιλήψεις και η διαδικασία επικοινωνίας τους δημιουργούν μια σχεσιακή αρχιτεκτονική (οικογενειακή δομή). Αυτή η δομή συνεχίζεται μέσω αυτοενισχυόμενων προτύπων (family patterns). Τόσο οι ΚΛ που εφαρμόζουν ΚΕΜΟ όσο και οι οικογενειακοί θεραπευτές πιστεύουν ότι η οικογένεια πρέπει να κατανοηθεί πρώτα από μέσα, από τον τρόπο δηλαδή που βιώνει τον κόσμο και την πολυπλοκότητα της λειτουργίας της και τον τρόπο που καταφέρνει να αλλάξει έπειτα από τις επιρροές που δέχεται τόσο στο εσωτερικό της αλλά και στις εξωτερικές αλληλεπιδράσεις με το γύρω περιβάλλον (συγγενείς, φίλοι, σχολείο, εργασία, κοινότητα).

Κάθε οικογένεια είναι σαν ένας κόσμος από μόνη της. Για να κατανοήσει και να ενταχθεί στην οικογένεια ο κοινωνικός λειτουργός πρέπει να μάθει να λειτουργεί με ένα ιδιαίτερο είδος ταπεινότητας και ενδιαφέροντος. Πρέπει να "μπω" στην οικογένεια και να τη βιώσω για να την καταλάβω. Όταν εγώ, ως κοινωνικός λειτουργός, γίνομαι μέρος αυτού του οικογενειακού κόσμου, εισέρχομαι σε ένα εναλλακτικό σύμπαν.

Επιπλέον, μπορώ να εισέλθω στην οικογένεια μόνο ως "εγώ". Για να εισέλθουμε σε αυτόν τον κόσμο, μετακινούμαστε από την αφηρημένη, σχεσιακή μας γλώσσα σε μια πιο προσωπική γλώσσα "βαθύτερης" περιγραφής. Ταυτόχρονα, παραμένω μέρος ενός ευρύτερου κόσμου. Έχω τον κόσμο των αντιλήψεων και των δεσμεύσεών μου ως επαγγελματίας. Και έχω τον παράλληλο κόσμο των αντιλήψεων και των δεσμεύσεων που συνοδεύουν αυτή την προσωρινή οικογενειακή ιδιότητα. Και έτσι έχω μάθει να κινούμαι προς-πίσω μεταξύ των δύο κόσμων. Γίνομαι λίγο σαν μακρινός συγγενής ή επισκέπτης φίλος. Θέλω να κατανοήσω αυτόν τον διαφορετικό κόσμο. Δεν είμαι εξοικειωμένος με το πώς λειτουργούν τα πράγματα και θέλω να αφήσω τα μέλη να με διδάξουν.

Οικογενειακή Αλληλεπίδραση και Δομή

Ενδιαφέρομαι για το τι κάνει αυτή η οικογένεια και ανησυχώ γι' αυτούς. Καθώς γίνομαι μέλος της οικογένειας για λίγο καιρό, έχω το πλεονέκτημα της μη εξοικείωσης με τους τρόπους της. Τίποτα δεν θεωρείται δεδομένο. Παρόλο που μπορεί να γνωρίζω πολλά γενικά για τις οικογένειες, δεν γνωρίζω πραγματικά αυτή την οικογένεια, και έτσι πρέπει να αναστείλω για λίγο τα περισσότερα από όσα γνωρίζω για τις οικογένειες για να έχω μια πιο πυκνή κατανόηση των νοημάτων που εμπεριέχονται σε αυτό που κάνει μαζί αυτή η οικογένεια.

Δεν πρόκειται να επιβαρυνθώ από τη αδρή κατανόηση που μου παρέχουν οι πρόωρες κρίσεις ακόμη και οι έρευνες σχετικά με το τι είναι "τυπικό" για μια οικογένεια σε αυτό το πολιτισμικό περιβάλλον. Δεν είμαι πλέον ικανοποιημένος με γενικεύσεις για τις οικογένειες και έτσι, όπως ένας ανθρωπολόγος που εντάσσεται σε μια φυλή, στοχεύω στην τοπική γνώση, που προέρχεται μόνο από την ένταξη στην οικογένεια.

Ανησυχώ ότι μέρος του προβλήματος είναι οι "ιστορίες" για τον εαυτό τους οι οποίες επηρεάζουν τα μέλη της οικογένειας. Αυτές οι ιστορίες συχνά περιορίζουν το τι είναι σε θέση να κάνουν. Προς το παρόν καταλαβαίνω ότι μπαίνοντας στον κόσμο της οικογένειας με αυτόν τον τρόπο, **μπορώ να αναζητήσω εναλλακτικές ιστορίες** (και εναλλακτικές δυνατότητες) από τις λεπτές γενικεύσεις αυτών των ιστοριών, οι οποίες τόσο τους κατακλύζουν όσο και περιορίζουν αυτό που τα μέλη πιστεύουν ότι μπορούν να κάνουν. Σε αυτή τη λογική **πρέπει να ξεκινήσω από τη θέση του "δεν γνωρίζω"**.

Τι είναι διαφορετικό σε αυτή την οικογένεια από κάθε άλλη οικογένεια; Πώς τα καταφέρνουν μεταξύ τους;

Υπάρχει κίνδυνος να πάρω μια θέση που με κάνει να πιστεύω ότι τελικά είμαι σε θέση να προβλέψω ή να ελέγξω τις διαδικασίες τους. Κάθε φορά που εργάζομαι με οικογένειες, περιμένω να εκπλαγώ από αυτές, και αυτό συνήθως συμβαίνει. Αν τα πράγματα πάνε καλά, θα εκπλαγώ και θα ικανοποιηθώ πολλές φορές καθώς θα ανακαλύπτουν και θα επιδεικνύουν κομμάτια του εαυτού τους και ικανότητες που δεν ήξερα ότι είχαν. Ούτε οι ίδιοι τις γνώριζαν. Για την ακρίβεια, ξέρω ότι τα πράγματα δεν πάνε καλά όταν κάτι με εμποδίζει να εισέλθω σε αυτό το εναλλακτικό κόσμο, όταν κάτι με εμποδίζει να εκπλαγώ από αυτούς και όταν οι δικές μου υποθέσεις γι' αυτούς επηρεάζουν την κρίση μου.

Οικογενειακή Αλληλεπίδραση και Δομή

Ο κοινωνικός λειτουργός βοηθά τα μέλη της οικογένειας να επικοινωνούν κατάλληλα και δημιουργικά και να αναλαμβάνουν αποτελεσματικές αμοιβαίες δεσμεύσεις, βοηθώντας τα έτσι να διατηρήσουν τις σχέσεις τους και να αναδιαρθρώσουν τα πρότυπα επικοινωνίας και αλληλεπίδρασής τους.

- ▶ Αυτό το σύνολο γνώσεων σχετικά με τις οικογενειακές σχέσεις και την αλληλεπίδραση γίνεται η βάση για μια διπλή θεώρηση της οικογενειακής παρέμβασης: από έξω ως κοινωνικός θεσμός και από μέσα, μέσω της αλληλεπίδρασης των υποκειμένων της. Είναι η αλληλεπίδραση που δημιουργεί το θεσμό και μπορεί να εξηγήσει περισσότερο τόσο τη σταθερότητα όσο και την αλλαγή του. Αυτή η προοπτική αλληλεπίδρασης για την οικογένεια είναι ακριβώς αυτό που χρειάζονται οι ΚΛ για να κατανοήσουν τη διαδικασία βοήθειας.
- ▶ Η σχέση μεταξύ των προτύπων συμπεριφοράς των ανθρώπων και των κατασκευών τους για τον κόσμο δεν καθιστά απαραίτητα τη συμπεριφορά προβλέψιμη με οποιονδήποτε γραμμικό ή μηχανικό τρόπο. Αντίθετα, όταν επιτρέπουμε διαφορετικές αντιλήψεις, η συμπεριφορά γίνεται κάπως απροσδιόριστη και δύσκολα προβλέψιμη. Ένας απροσδιόριστος κοινωνικός κόσμος είναι ανοιχτός στην αναδόμηση μέσω της αμοιβαίας επικοινωνίας και της αμοιβαίας δράσης.
- ▶ Στον κόσμο της πρακτικής, οι θεραπευτές παρεμβαίνουν στις ανταλλαγές και τις αλληλεπιδράσεις των ανθρώπων - στα μοτίβα και τις ακολουθίες, στην επικοινωνία, στον τρόπο με τον οποίο ερμηνεύονται οι σχέσεις με τους άλλους και σε ό,τι οι άνθρωποι συνηθίζουν να κάνουν.
- ▶ Κάποια στιγμή, ένας σύμβουλος γάμου μπορεί να επιλέξει να διακόψει τη συζήτηση ενός ζευγαριού και να επικεντρωθεί εκ νέου στην επικοινωνία τους, αν "κολλούν" σε ένα θέμα στη συνεδρία τους. Ή μπορεί να επιλέξει να περιμένει. Σε κάθε περίπτωση, μέσω καθοδηγούμενων παρεμβάσεων στην ανθρώπινη αλληλεπίδραση, ο φαινομενικός κόσμος μπορεί να αλλάξει.
- ▶ Η παροχή βοήθειας στα μέλη της οικογένειας να επικοινωνούν κατάλληλα και δημιουργικά είναι το κλειδί για να τους βοηθήσουμε να διατηρήσουν τις σχέσεις τους και να αναδιαρθρώσουν τον κόσμο τους, αναδιαρθρώνοντας τον τρόπο με τον οποίο ανταποκρίνονται ο ένας στον άλλον και το τι κάνουν ο ένας με τον άλλον.

Οικογενειακή Αλληλεπίδραση και Δομή

Ο Gottman διαπίστωσε ότι ένα ορισμένο επίπεδο συγκρούσεων και διαφορών είναι απολύτως φυσιολογικό και μάλιστα υγιές σε μια σχέση. Όποιο κι αν είναι το πρόβλημα που βιώνεται άμεσα, θα περιλαμβάνει επίσης (1) βασικές διαφορές στις προσωπικότητες των συντρόφων και (2) βασικές διαφορές στις ανάγκες που είναι κεντρικές στις αντιλήψεις τους για το ποιοι είναι ως άνθρωποι. Αυτές οι διαφορές αποτελούν "μόνιμα προβλήματα", αλλά δεν θα έδειχναν ότι το ζευγάρι ήταν δυστυχισμένο.

Η πλειονότητα (69%) των ζευγαριών βιώνει και αντιμετωπίζει επί πολλά χρόνια ζητήματα διαφορών χωρίς να τα επιλύει. Η έρευνα του Gottman επισημαίνει ότι τα ευτυχισμένα παντρεμένα ζευγάρια και τα δυστυχισμένα παντρεμένα ζευγάρια είχαν περίπου τον ίδιο αριθμό διαφορών. **Αυτό που τα διέκρινε ήταν η ικανότητά τους να επιδιορθώνουν αυτές τις διαφορές ικανοποιητικά.**

Ο ρομαντισμός, ωστόσο, έχει τη θέση του σε αυτό. **Τα ευτυχισμένα παντρεμένα ζευγάρια είχαν θετικά συναισθήματα ο ένας για τον άλλον, και αυτά υπερίσχυσαν των αρχικών αρνητικών αλληλεπιδράσεων.** Επιπλέον, ακόμη και όταν υπήρχαν λίγα περιστατικά αρνητικής αλληλεπίδρασης, **η απουσία θετικών συναισθημάτων για το άλλο πρόσωπο προέβλεπε το διαζύγιο.** Ο Gottman κατέληξε στο συμπέρασμα από την έρευνά του ότι για την ποιότητα και τη σταθερότητα του γάμου, οι θετικές συμπεριφορές αναπαραγωγής και έκφρασης έπρεπε να υπερτερούν των αρνητικών.

Όταν επικρατούν οι αρνητικές συμπεριφορές και αναμνήσεις, οι νέες επικοινωνίες και συμπεριφορές τείνουν να ερμηνεύονται αρνητικά. Δημιουργείται ένας καταρράκτης αυξανόμενης απόστασης και απομόνωσης και ο γάμος θα προχωρήσει σε διάσπαση. Η έρευνα του Gottman μετατοπίζει την εστίαση από την αντιμετώπιση των διαφορών ως πρόβλημα στο ερώτημα πώς τα ζευγάρια επεξεργάζονται τις διαφορές τους.

- Η έρευνα του John Gottman επισημαίνει ότι τέσσερα αρνητικά πρότυπα επικοινωνίας -**κριτική**, **αμυντικότητα**, **περιφρόνηση** και **κωλυσιεργία** ("οι τέσσερις καβαλάρηδες") - εάν παραταθούν, προβλέπουν σχεδόν αδιαμφισβήτητα τη διάσπαση του γάμου. Από την άλλη πλευρά, χωρίς τους παραπάνω τέσσερις δείκτες αρνητικότητας, η συναισθηματική αποσύνδεση προέβλεπε επίσης τον χωρισμό.
- **Κριτική** είναι κάθε δήλωση που υπονοεί ότι υπάρχει κάτι σφαιρικά λάθος με τον άλλον, κάτι που πιθανόν είναι μια μόνιμη πτυχή του χαρακτήρα του συντρόφου. "Πάντα φλυαρείς, με κόβεις", και ούτω καθεξής, είναι κριτική και όχι εποικοδομητικό παράπονο. Ένα μήνυμα "εγώ" είναι καλύτερο. Μπορεί να αποκαταστήσει την κριτική, επειδή δεν αποτελεί επίθεση στον άλλον.
- Η **αμυντική συμπεριφορά** είναι μια προσπάθεια να υπερασπιστεί κανείς τον εαυτό του από μια αντιληπτή επίθεση. Στη συζυγική αλληλεπίδραση, παίρνει τη μορφή της στάσης του αθώου θύματος των ελαστικών. Το μήνυμα είναι: "Γιατί μου την πέφτεις; Δεν έκανα τίποτα κακό". Το αντίδοτο στην αμυντικότητα είναι η αποδοχή της ευθύνης έστω και για ένα μέρος του προβλήματος. Το ζευγάρι μπορεί τότε να επιστρέψει στην αρχική επικοινωνία και να την αποκαταστήσει.
- Ο Gottman θεωρεί τον τρίτο καβαλάρη, την **περιφρόνηση**, το "θειικό οξύ" ενός γάμου. Η περιφρόνηση είναι οποιαδήποτε δήλωση ή μη λεκτική συμπεριφορά που θέτει τον εαυτό του σε υψηλότερο επίπεδο από τον σύντροφό του. Συχνά ακούγεται σαν κοροϊδία με μια περιφρονητική έκφραση του προσώπου. Σταματά εντελώς τη θετική επικοινωνία, επειδή στοχεύει άμεσα στον άλλο. Σύμφωνα με την έρευνα του Gottman, η ποσότητα του πειρασμού σε σταθερούς, ευτυχισμένους γάμους είναι ουσιαστικά μηδενική.

Το αντίδοτο στην περιφρόνηση είναι η δημιουργία μιας κουλτούρας εκτίμησης στο γάμο. Είναι δύσκολο να αποκατασταθεί η περιφρόνηση παρά μόνο μέσα από μια μακρά περίοδο θετικής δουλειάς και από τους δύο συντρόφους σε μια σημαντικά αναθεωρημένη σχέση.

- Ο τέταρτος καβαλάρης, το stonewalling, συμβαίνει όταν ο ακροατής αποσύρεται από την αλληλεπίδραση, κλείνει τα μάτια και είναι χρόνια απρόθυμος να επιστρέψει για να αλληλεπιδράσει με τον σύντροφο. Χρειάζεται μεγάλη επαναλαμβανόμενη σχεσιακή εργασία και πραγματική αναθεώρηση της σχέσης για να διορθωθεί η κωλυσιεργία. Το αντίδοτο για το stonewalling είναι να βρούμε παραγωγικούς τρόπους να ασχοληθούμε με το θέμα, αντί να το εγκαταλείψουμε. Αυτό είναι ευκολότερο να το λες παρά να το κάνεις. Η προσπάθεια να αντιμετωπιστεί το θέμα θα αυξήσει την ένταση και την πιθανότητα να κλείσει στον εαυτό του ο άλλος. Ο καθένας πρέπει να καταπραΰνει τον θυμό του και να κάνει παραγωγικά διαλείμματα, αλλά τελικά και οι δύο παραμένουν συνδεδεμένοι με στόχο την επίλυση του θέματος. Επειδή ο ένας ή ο άλλος μπορεί να κλειστεί στον εαυτό του τόσο εύκολα, αυτό μπορεί να γίνει μόνο σε μεγάλο χρονικό διάστημα και μετά από πολλές αποτυχημένες προσπάθειες .
- Οι έρευνες δείχνουν ότι οι γυναίκες τείνουν να χρησιμοποιούν την κριτική σε μια σύγκρουση- οι άνδρες τείνουν να χρησιμοποιούν την αμυντικότητα και την κωλυσιεργία. Στο πλαίσιο αυτό, ο Gottman διαπίστωσε ότι, στους ευτυχισμένους γάμους, οι άνδρες ακούνε τις γυναίκες. Τα πάντα τροφοδοτούνται από τα θετικά συναισθήματα για τον άλλον που προσδιορίζουμε ως αγάπη. Η επανορθωτική εμπειρία είναι πιο σημαντική από το αρχικό πρόβλημα και τα ζευγάρια μπορούν να μάθουν να αλλάζουν τα αρνητικά πρότυπα επικοινωνίας. Μεταξύ των νεόνυμφων, ακόμη και με υψηλή αρνητικότητα, αν ήταν σε θέση να μάθουν να κάνουν αποτελεσματικές επανορθωτική δουλειά, το 85% βίωσαν ευτυχισμένους, σταθερούς γάμους έξι χρόνια αργότερα .
- Με πολλούς τρόπους, ανεξάρτητα από την ηλικία του παιδιού (δέκα), η ευθυγράμμιση ενός παιδιού εναντίον ενός γονέα, αυτό που ο Jay Haley αποκαλεί "διαγενεακή συμμαχία", φαίνεται να σχετίζεται στενά με τα προβλήματα με τα παιδιά, και φυσικά υπονομεύει επίσης τον γάμο. Η αποκατάσταση του συνασπισμού μεταξύ των γονέων ώστε να σχηματίζουν ένα ενιαίο μέτωπο (ακόμη και αν οι διαφωνίες σχετικά με τα παιδιά συνεχίζονται ιδιωτικά) καθιστά δυνατή την κοινωνικοποίηση των παιδιών.

Αν ένα συζυγικό ζευγάρι έχει στην πραγματικότητα μια σχετικά υγιή επικοινωνία πιθανότατα θα μπορούσαν να επιδιορθώσουν και να αναδομήσουν με επιτυχία τη σχέση τους. Στη συζυγική συμβουλευτική, αντί να εξουδετερώνει και να καλύπτει το ζήτημα, ο κοινωνικός λειτουργός θα διέκοπτε γενικά τη συζήτηση και θα τους βοηθούσε να λύσουν το ζήτημα, χρησιμοποιώντας τη δική τους φυσική επικοινωνία μεταξύ τους αξιοποιώντας τις τεχνικές συμβουλευτικής οικογένειας και ζεύγους. Η εστίαση θα ήταν στην επιδιόρθωση και σταθεροποίηση των προτύπων επικοινωνίας. Μέσω αυτής της επιδιόρθωσης της επικοινωνίας, οι διαδικασίες λήψης αποφάσεων και ο δεσμός του ζευγαριού θα μπορούσαν επίσης να ενισχυθούν σε μια μακρύτερη και πιο καθοριστική διαδικασία. Τελικά θα μαθαιναν να επικοινωνούν διαφορετικά.

Αυτός ο τύπος **σχεσιακής ανασυγκρότησης** απαιτεί πραγματική αλληλεπίδραση τόσο εντός όσο και εκτός συνεδρίας με έναν επαγγελματία ως συντονιστή για την εργασία που πρέπει να γίνει. Έτσι, ένα κλειδί για την τέχνη της παρέμβασης είναι η κατανόηση των αλληλεπιδραστικών διαδικασιών, του τι πρέπει να γίνει για την επιδιόρθωση και την αναδόμηση των σχέσεων.

Ένα άλλο κλειδί είναι η κατανόηση του τρόπου και του τόπου παρέμβασης σε αυτές τις διαδικασίες ενώ αυτές λαμβάνουν χώρα μπροστά στα μάτια του κοινωνικού λειτουργού. Ο ΚΛ έχει μια αντίληψη της διαδικασίας και του τι πρέπει να γίνει για να ανασυγκροτηθεί ένα ζευγάρι ή μια οικογένεια. Το ζευγάρι είναι υπεύθυνο για την ανασυγκρότησή του.

Ο επαγγελματίας θα μπορούσε να εργαστεί με το ζευγάρι για θέματα που αφορούν το ζευγάρι ή με ολόκληρη την οικογένεια για θέματα που αφορούν ολόκληρη την οικογένεια. Με άλλα ζευγάρια, αναμνήσεις από προηγούμενες αλληλεπιδράσεις, ίσως όχι καν με το ίδιο πρόσωπο, μπορεί να είναι αρκετές για να καθυστερήσουν την παρούσα αλληλεπίδραση. Μερικές φορές υπάρχει πολύ λιγη πραγματική επικοινωνία. Το Εγώ επικοινωνεί με αναμνήσεις ή εντυπώσεις του άλλου. Έτσι, το εγώ συνομιλεί με τον εαυτό του και καθόλου με τον άλλον. Ο άλλος κάνει το ίδιο. Και οι δύο είναι απογοητευμένοι. Και οι δύο αντιδρούν στις εντυπώσεις τους ο ένας για τον άλλον χωρίς να ακούνε πραγματικά τι έχει πει ο άλλος. Κανένας από τους δύο δεν αισθάνεται ότι τον καταλαβαίνουν.

Ωστόσο, όπως συμβαίνει με τα ζευγάρια του Boff στο Ανατολικό Λονδίνο τη δεκαετία του 1960, μπορεί να μην αισθάνονται την ανάγκη να γίνουν κατανοητοί από τον άλλον, εκτός αν η σχέση τους αντιμετωπίζει αλλαγές και απαιτεί κάποια προσαρμοστικότητα. Σε κάθε περίπτωση, κανένας από τους δύο μπορεί να μην αισθάνεται τη φιλία που συνοδεύει μια πιο προσωπική σχέση. Όταν επικοινωνούν, μπορεί, ως επί το πλείστον, να επικοινωνούν με τον εαυτό τους.

Η επικοινωνία τους ενισχύει μόνο τις τρέχουσες πεποιθήσεις τους για την κατάσταση. Αυτό μπορεί να χρειαστεί να αλλάξει σε μια κρίση. Για να αλλάξει αυτή η κατάσταση απαιτείται τα άτομα να βρουν κάποια πραγματική επικοινωνία μεταξύ τους και, μέσω αυτής, να διαχειριστούν το έργο που πρέπει να κάνουν από κοινού για την αναδόμηση της σχέσης τους. Ο κοινωνικός λειτουργός μπορεί να βοηθήσει σε αυτή τη δύσκολη διαδικασία αλλαγής των προτύπων του ενός με τον άλλον.

Η κοινωνική αλληλεπίδραση είναι επικοινωνία και δράση με άλλα άτομα με τα οποία έχουμε μια παρούσα ή παρελθοντική σχέση και σχέση με αυτά. Στο πλαίσιο της κοινωνικής αλληλεπίδρασης, τα άτομα επικοινωνούν, αναπτύσσουν δεσμούς και σχέσεις μεταξύ τους, βιώνουν συγκρούσεις, μαθαίνουν και αναπτύσσουν ρόλους, αναπτύσσουν προσδοκίες για τους ρόλους των άλλων, λαμβάνουν αποφάσεις και εκτελούν καθήκοντα. Δεν έχουν όλα τα ζευγάρια επαρκώς πλούσια λεκτική αλληλεπίδραση για να διεκπεραιώσουν όλα τα παραπάνω.

Μπορούν να επικοινωνούν λεκτικά κυρίως για πρακτικές λεπτομέρειες. Μπορεί να τα πάνε καλά ή άσχημα, ανάλογα με την προσαρμογή των αλληλεπιδραστικών τους προτύπων. Αν η σχέση του ζευγαριού είναι λιγότερο σημαντική και για τους δύο από τη σχέση τους με τους γονείς, τα αδέρφια, τα παιδιά ή τους φίλους τους, η σύγκρουση με τον σύντροφο μπορεί να μη θεωρείται μείζον πρόβλημα.

Για τους κοινωνικούς λειτουργούς, οι οποίοι πρέπει να αποφασίσουν αν θα υποστηρίξουν ή όχι μια λειτουργική αλλά μη ανεπτυγμένη σχέση, είναι σημαντικό να γνωρίζουν ότι η κοινωνική αλληλεπίδραση μπορεί να διατηρηθεί ή να τροποποιηθεί μέσω της επικοινωνίας. Στο βαθμό που μπορούν να τροποποιηθούν τα πρότυπα κοινωνικής αλληλεπίδρασης, μπορεί να τροποποιηθεί και μια σχέση. Οι διαδικασίες της κοινωνικής αλληλεπίδρασης πρέπει να γίνονται αντιληπτές από τον κοινωνικό λειτουργό ως διακοπτόμενες ακολουθίες και όχι ως αναπόφευκτα γεγονότα. Το σύνολο αυτών των συναλλακτικών διαδικασιών -ένα δίκτυο κοινωνικών συμφωνιών- βιώνεται από κάθε άτομο μέσω της συμμετοχής του σε ομάδες, σε οικογένειες, στην εργασία, στο παιχνίδι. Αυτό είναι το έργο της κοινωνικής αλληλεπίδρασης. Οι κοινωνικοί λειτουργοί μπορούν να παρέμβουν για να αναδιαμορφώσουν σε ορισμένες περιπτώσεις κάποια από αυτά.

Οι δεσμοί του κοινωνικού status είναι συνυφασμένοι με την κοινωνική ένταξη και τον κοινωνικό θεσμό του γάμου. Παρά το όνομά τους, οι δεσμοί αυτοί είναι δυναμικοί και όχι στατικοί. Διατηρούνται από την κοινωνική αλληλεπίδραση. Ορισμένοι δεσμοί προέρχονται από την ιδιότητα του γάμου, του να είσαι σύζυγος, μητέρα, πατέρας ή μέλος μιας οικογένειας. Το παιδί, που γεννιέται σε μια οικογένεια, γεννιέται σε ένα καθεστώς. Μόνο αργότερα μπορούν να αναπτυχθούν πιο προσωποκεντρικοί δεσμοί από την αλληλεπίδραση. Παρ' όλα αυτά, ο δεσμός κατάστασης του παιδιού με τον γονέα και του γονέα με το παιδί είναι αρκετά ισχυρός, ακόμη και όταν η σχέση δεν είναι ακόμη προσωπική.

Οι οικογένειες του Bott (1971) στο Ανατολικό Λονδίνο είχαν ισχυρούς δεσμούς στάτους. Στη δυτική κοινωνία υπάρχει η προσδοκία ότι ο οικογενειακός δεσμός, και ιδίως ο δεσμός του γάμου, πρέπει να βασίζεται στην αγάπη. Ένας γάμος για το κύρος ή τη θέση, ή ένας γάμος χωρίς αγάπη, θεωρείται τραγικός. Ο γάμος θεωρείται επιθυμητή ιδιότητα, που συνεπάγεται σε πολλές ομάδες ένα ορισμένο επίπεδο ωριμότητας, κύρους και επιτευγμάτων. Υπάρχουν κοινωνικά οφέλη και ακόμη και οικονομικά οφέλη για την κατάσταση του γάμου. Η έλξη αυτού του δεσμού μπορεί να είναι τέτοια που αντί να παντρευτεί ένα άτομο ένα άλλο άτομο, μπορεί απλά να παντρευτεί το γάμο.

Στις παραδοσιακές κοινωνίες, (όπως εκείνες όπου οι γάμοι ήταν κανονισμένοι), αυτό γινόταν σε κάποιο βαθμό και υπήρχε η ελπίδα ότι αργότερα θα αναπτύσσονταν και άλλοι δεσμοί που σχετίζονταν με το άλλο πρόσωπο. Με αυτή την έννοια, ο δεσμός του μπορεί να είναι μια οδός για τη μετέπειτα ανάπτυξη δεσμών που είναι περισσότερο προσανατολισμένοι στο πρόσωπο. Η δύναμη αυτού του δεσμού μπορεί να φανεί από το ότι, για παράδειγμα, ακόμη και στη δυτική κοινωνία, υπάρχουν σημαντικά κίνητρα για να παραμείνει κανείς σε κατάσταση γάμου, ακόμη και όταν για ένα διάστημα η αγάπη απουσιάζει τραγικά. Στην περίπτωση της υιοθεσίας, ο αρχικός δεσμός της κατάστασης του γονέα με το παιδί διαλύεται, αλλά ένας άλλος δεσμός της κατάστασης του γονέα σχηματίζεται για να τον αντικαταστήσει, για να εξελιχθεί τελικά σε προσωπικό δεσμό.

- ▶ **Δεσμοί εργασιών** Η συνεργασία σε κοινές ή μοιρασμένες εργασίες είναι ένας δεσμός. Αν και αυτός ο δεσμός διαλύεται όταν η εργασία ολοκληρωθεί, υπάρχουν ορισμένες εργασίες που δεν θα ολοκληρωθούν ποτέ. Ο δεσμός καθήκοντος οδηγεί σε βαθύτερες διαδικασίες δεσμού. Τα καθήκοντα διαποτίζουν κάθε άλλη πτυχή της ζωής μας.
- ▶ Το να είστε μέλος μιας ομάδας ή μιας σχολικής τάξης, να περάσετε μαζί ένα αγχωτικό τεστ, να κάνετε εκπαίδευση στην άγρια φύση, να πάτε σε καλοκαιρινή κατασκήνωση - όλες αυτές οι εμπειρίες μπορεί να οδηγήσουν σε βαθύτερες και πιο μακροχρόνιες φιλίες. Οι αλληλένδετοι ρόλοι καθηκόντων στις οικογένειες αναπτύσσουν την αλληλεξάρτηση μεταξύ των ατόμων.
- ▶ Ατομικά αναπτυξιακά καθήκοντα και ορόσημα, όπως η αποφοίτηση από το σχολείο, έχουν ιδιαίτερη σημασία ως δεσμοί εργασίας και μπορούν να αποτελέσουν αφορμή για γιορτή στην οικογενειακή μονάδα.
- ▶ Η ατελής δράση είναι ένας άλλος τύπος δεσμού καθήκοντος. Τα κοινά καθήκοντα και οι μελλοντικές φιλοδοξίες, μια αναμενόμενη αποφοίτηση, ακόμη και ο δεσμός του να έχεις μια υποθήκη να αποπληρώσεις, φέρνουν τα μέλη της οικογένειας κοντά μέσω των ισχυρών δεσμών της ατελούς δράσης σε μια ατελείωτη αναζήτηση για την επίτευξη ενός και στη συνέχεια ενός άλλου στόχου. Μια αθλητική ομάδα (οι συμμετέχοντες και οι θεατές της) δένονται ισχυρά από τις στάσεις, από τα κοινά τους καθήκοντα και από τους ατελείωτους στόχους να νικήσουν έναν αντίπαλο, να επιτύχουν μια παύση ή να σημειώσουν ένα ρεκόρ. Ορισμένες κοινότητες συνδέονται με τις ποδοσφαιρικές τους ομάδες.

Δεσμοί ανταπόκρισης Ο τρόπος με τον οποίο το alter (ο άλλος) ανταποκρίνεται συνήθως στο ego (ο εαυτός) ως πρόσωπο και το ego στο alter δημιουργεί ένα άλλο είδος δεσμού, τον δεσμό ανταπόκρισης. Ο δεσμός ανταπόκρισης, ο τρόπος με τον οποίο το εγώ και το alter ήταν μεταξύ τους, είναι ένα πολύ σημαντικό συστατικό της διαρκούς μνήμης μιας σχέσης. Η ανταπόκριση προκαλεί στο εγώ μια ταύτιση του "εμείς". Σε αυτή την περίπτωση, η αλληλεπίδραση συνεχίζεται σε μια σχέση με προσδοκίες για συνεχείς θετικές απαντήσεις και αντιμετώπιση. Η αλληλεπίδραση στο συζυγικό ζευγάρι μπορεί να θεωρηθεί ως μια συνεχής δοκιμασία ανταπόκρισης και επιδιόρθωσης, έτσι ώστε να ενισχύονται και να διατηρούνται τα νοήματα της σχέσης, οι αυτοαντιλήψεις, του ενός και του άλλου και η ίδια η σχέση, το "εμείς".

Όταν μια σχέση διαταράσσεται μέσω του θανάτου, όλοι οι δεσμοί φαίνεται να χάνονται, αλλά το χαμένο "εμείς", οι χαμένοι δεσμοί ανταπόκρισης, μπορεί να είναι οι πιο βαθιά αισθητοί. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα όταν σχετίζεσαι με άλλους που έχουν γνωρίσει το "εμείς". Αισθανόμενοι την απώλεια του άλλου, αγωνίζονται να σχετιστούν διαφορετικά με το άτομο που απομένει, και το άτομο που απομένει θα δυσκολευτεί να σχετιστεί χωρίς τον σύντροφο που πεθαίνει.

Δεσμοί ταυτότητας Στη δυτική κοινωνία, με την προσδοκία ότι ο οικογενειακός δεσμός πρέπει να βασίζεται στο συναίσθημα της αγάπης, ο δεσμός ταυτότητας είναι εξαιρετικά σημαντικός. Οι δεσμοί ταυτότητας είναι δεσμοί με ένα συγκεκριμένο (και αναντικατάστατο) ανθρώπινο ον που βασίζονται στην κατανόηση της εμπειρίας του άλλου σαν να ήταν η δική μας εμπειρία. Η πολυπλοκότητα της επικοινωνίας έχει να κάνει με τη διατήρηση της κατανόησης και της αποδοχής του άλλου και της εμπειρίας του άλλου. Αν δεν υπάρχει προσοχή στην αποκατάσταση της προσβολής, η σχέση θα γίνει συγκρουσιακή για τον καθένα -δηλαδή για τις ευάλωτες ταυτότητές τους. Υπό αυτή την έννοια, οι δεσμοί ταυτότητας είναι αρκετά ευάλωτοι και απαιτούν συνεχή σχεσιακή εργασία. Τα ευτυχισμένα παντρεμένα ζευγάρια μαθαίνουν να λένε "σ' αγαπώ" με τους δικούς τους πολλούς διαφορετικούς τρόπους κάθε μέρα και να λένε "συγγνώμη" μόλις αυτό είναι απαραίτητο.

Οι δεσμοί ταυτότητας στηρίζονται σε ενσυναισθητικά θεμέλια, σε μια κατανόηση της εμπειρίας του άλλου σαν να ήταν δική μας. Αυτοί οι δεσμοί είναι ευάλωτοι, και εξαιτίας αυτού, τα πρόσωπα είναι επίσης ευάλωτα. Οι άνθρωποι αλλάζουν στην εμπειρία του εαυτού τους και στην εμπειρία του άλλου.

- ▶ Οι φραγμοί μεταξύ των φύλων και οι πιέσεις μεταξύ των γενεών που ενυπάρχουν στην κοινωνικοποίηση (όταν η μία γενιά αναμένεται να αναλάβει κάποια ευθύνη για τη συμπεριφορά της άλλης) δημιουργούν εμπόδια. Αυτά τα εμπόδια μπορούν να αποδυναμώσουν τους δεσμούς ταυτότητας. Σε περιόδους μετάβασης και πίεσης, οι δεσμοί status και καθηκόντων γίνονται ένα είδος δίχτυ ασφαλείας που μπορεί να σταθεροποιήσει τη σχέση μέχρι να αποκατασταθεί ο δεσμός ή να δημιουργηθούν νέοι δεσμοί ταυτότητας.
- ▶ Η ενσυναισθητική κατανόηση δηλώνει την ικανότητα να φαντάζεται κανείς τι αισθάνεται ένα άλλο άτομο και να αισθάνεται μαζί του χωρίς να παγιδεύεται σε αυτό το συναίσθημα και να χάνει την προοπτική. Αποτελεί το θεμέλιο για έναν ισχυρό δεσμό που μπορεί να ενισχύσει μια ορισμένη αμοιβαία κατανόηση της αξίας του ατόμου ως προσώπου και που έχει έτσι την ικανότητα να προκαλεί αλλαγές. Μπορεί επίσης να σταθεροποιήσει μια σχέση. Η ενσυναισθητική κατανόηση του άλλου γίνεται ένα σημαντικό εργαλείο για την αποκατάσταση των σχέσεων. Οι κοινωνικοί λειτουργοί εργάζονται συνεχώς στο πεδίο της ενσυναισθητικής κατανόησης, τόσο στις δικές τους πρακτικές δεξιότητες όσο και στο να βοηθούν τα μέλη της οικογένειας να αναπτύξουν λειτουργικούς δεσμούς μεταξύ τους.

Διαγενεακοί συνασπισμοί/τριγωνοποίηση

Αφού υπάρχει μεγάλος αριθμός δυαδικών μονάδων στην οικογένεια, είναι πιθανό να αναπτυχθούν δεσμοί ταυτότητας διαφορετικής ποιότητας. Ενδεχομένως αυτό θα μπορούσε να οδηγήσει σε τριγωνικές σχέσεις προσώπων. Το κοινό στοιχείο στην τριγωνοποίηση είναι η ανισορροπία σε μια σχέση τριών προσώπων, μια τριάδα. Δύο μέρη μπορούν να παραμείνουν κοντά απομακρύνοντας το τρίτο μέρος ή καθιστώντας το τρίτο μέρος αντικείμενο κοινής ανησυχίας. Δύο μέλη μπορεί να παραμείνουν απομακρυσμένοι, ενώ ο τρίτος γίνεται μεσολαβητής ή σχηματίζει συνασπισμό με τον έναν. Μεταξύ γονέων και παιδιών, ένα πρόβλημα είναι ότι ένας στενός δεσμός μεταξύ γονέα και παιδιού, με τον άλλο γονέα στο περιθώριο, θα υπονομεύσει την κανονική ιεραρχία των γενεών μέσα στην οικογένεια. Μπορεί επίσης να επηρεάσει τον συζυγικό δεσμό και τις δυνατότητες του παιδιού για μια εποικοδομητική σχέση με το πρόσωπο που βρίσκεται έξω. Το παιδί "τραβιέται" στο πλευρό του ενός γονέα.

Ομοίως το παιδί που είναι "μεσολαβητής" στέκεται ανάμεσα στους δύο γονείς, πιο κοντά σε κάθε γονέα από ό,τι οι γονείς μεταξύ τους. Σε μια άλλη διαμόρφωση, η αμοιβαία εστίαση του συζυγικού ζευγαριού σε ένα παιδί με συμπτώματα μπορεί να αποκρύψει την ένταση εντός της συζυγικής σχέσης και να αναβάλει την αντιμετώπιση των συζυγικών θεμάτων. Ορισμένες έρευνες δείχνουν ότι μια τέτοια τριγωνοποίηση μπορεί να είναι ανθυγιεινή για το παιδί, επειδή παρεμποδίζει την ακριβή αντίληψη και ανταπόκριση στις ανάγκες του παιδιού από τους γονείς.

Από την άλλη πλευρά, ένα ορισμένο επίπεδο τριγωνοποίησης είναι φυσικό για όλες τις οικογένειες με παιδιά, μάλιστα, είναι εγγενές σε μια διαδικασία προσδιορισμού του φύλου". Ο κοινωνικός λειτουργός μπορεί να χρειαστεί να βοηθήσει το μέρος που βρίσκεται εκτός μιας στενής σχέσης πατέρα-γιου ή μητέρας-κόρης, για παράδειγμα, να κρατήσει τη θέση του χωρίς να παρασυρθεί στην άσκοπη αμφισβήτηση μιας αναπτυξιακά υγιούς σχέσης.

Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΡΟΛΩΝ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ.

- Οι ρόλοι είναι αναμενόμενες συμπεριφορές που επιτυγχάνονται και μαθαίνονται μέσω της κοινωνικής αλληλεπίδρασης. Ο ρόλος συχνά συγχέεται με την πιο στατική έννοια του status αλλά όπως χρησιμοποιούμε τον όρο, είναι μια πολύ πιο δυναμική, σχεσιακή έννοια, προϊόν της αλληλεπίδρασης. Στο βαθμό που οι ρόλοι αναλαμβάνονται ενεργά από τα άτομα, οι ρόλοι αυτοί είναι ικανοί για τεράστια μεταβλητότητα εντός ορίων. Με τη σημερινή διαπλεκόμενη πολυπλοκότητα των οικογενειακών καθηκόντων, οι ρόλοι δεν προδιαγράφονται τόσο από την παραδοση όσο αναλαμβάνονται σε σχέση με ένα άλλο πρόσωπο. Δηλαδή, για να αναλάβω τον ρόλο μου, εγώ (το εγώ) πρέπει να τον κατανοήσω σε σχέση με τον ρόλο του άλλου (alters) και ο άλλος σε σχέση με μένα. Αυτό απαιτεί όχι μόνο να μάθω και να αναλάβω τον δικό μου ρόλο, αλλά και να είμαι σε θέση να "αναλάβω τον ρόλο του άλλου" σε σχέση με τον δικό μου ρόλο - να κατανοήσω τον αμοιβαίο ρόλο των άλλων σε σχέση με τον δικό μου ρόλο.
- Για τη διαδικασία αλληλεπίδρασης από την οποία αναπτύσσονται οι ρόλοι, ο Mead δίνει το παράδειγμα του εγώ και του άλλου που πετούν και πιάνουν μια μπάλα. Το να πετάξεις μια μπάλα σημαίνει να προβλέψεις τις κινήσεις του ατόμου που την πιάνει. Το να πιάνεις μια μπάλα σημαίνει να αντιλαμβάνεσαι τις κινήσεις του ατόμου που τη ρίχνει. Υπό αυτές τις συνθήκες, οι αναγκαίες οικογενειακές αναπτυξιακές μετατοπίσεις καθίστανται δυνατές μέσω της κατάλληλης επικοινωνίας. Η συνειδητοποίηση των ρόλων των άλλων μπορεί να οδηγήσει στη συνειδητοποίηση μιας σύγκρουσης μεταξύ των συνηθισμένων προσδοκιών του ρόλου του ατόμου και των αναγκών των άλλων. Τα μέλη της οικογένειας συχνά προσπαθούν να τροποποιήσουν τους δικούς τους ρόλους ή να καινοτομήσουν για να ανταποκριθούν ακριβέστερα στις ανάγκες του άλλου. Ένας πατέρας μπορεί να διαπιστώσει ότι οι προσδοκίες του για τον δικό του ρόλο δεν σχετίζονται με τις ανάγκες του γιου του και έτσι ο πατέρας μπορεί να χρειαστεί να τροποποιήσει τον ρόλο του. Αυτή η τροποποίηση μπορεί να δημιουργήσει σημαντικές δυσκολίες, και έτσι ο πατέρας μπορεί να χρειαστεί να βοηθήσει το γιο να τροποποιήσει τις προσδοκίες του ρόλου του από αυτόν ή να βρει μια τρίτη λύση που να ικανοποιεί και τους δύο.

Με την υπόθεση ότι οι σιωπηρές αντιλήψεις για τους ρόλους μπορούν να τροποποιηθούν, η εκμάθηση ρόλων και η δημιουργία ρόλων προχωρούν αμοιβαία, εμπλέκοντας το εγώ και τον άλλον. Από την αρχή της αμοιβαιότητας -ότι η υποχρέωσή μου εξαρτάται από την εκπλήρωση του δικού του ρόλου από το άλλο άτομο- αναπτύσσονται συστήματα αμοιβαίων υποχρεώσεων και κανόνων. Αυτοί οι κανόνες στηρίζονται σε αμοιβαίες σχέσεις του εγώ με τον άλλον. Μια παραβίαση αυτών των αντιλήψεων θα απελευθέρωνε το εγώ από υποχρεώσεις ανάλογες με την παραβίαση. Σε κάθε περίπτωση, αυτή η αμοιβαία συμφωνία για την τροποποίηση του ρόλου δεν πραγματοποιείται στο κενό, αφού οποιαδήποτε αλλαγή θα επηρεάσει και θα επηρεαστεί από όλες τις σχέσεις, όπως η σχέση του πατέρα με τη μητέρα και η σχέση του γιου με τα αδέρφια του. Για να πραγματοποιείται ομαλά η αλληλεπίδραση σε μια οικογενειακή ομάδα, πραγματοποιείται γενικά ομαδοποίηση και καταμερισμός των πολλών πιθανών ρόλων που μπορεί να φέρει ένα άτομο.

- ▶ Κάθε μέλος της οικογένειας καθιερώνει μια ομάδα δραστηριοτήτων ως δική του. Αυτές οι δραστηριότητες έχουν συχνά κάποια σχέση μεταξύ τους, όπως η τήρηση βιβλίων, η πληρωμή φόρων και η πληρωμή λογαριασμών. Κάθε μέλος της οικογένειας αναμένεται γενικά να παραμείνει στο σύμπλεγμα του και να μην ασχοληθεί με τις δραστηριότητες που αντιστοιχούν σε άλλο ρόλο. Τα μέλη της οικογένειας συχνά αναλαμβάνουν τους ρόλους των άλλων, όταν χρειάζεται, αλλά αυτό θα πρέπει να συνοδεύεται από μια διαδικασία διαπραγμάτευσης με το άτομο που κανονικά έχει το ρόλο.
- ▶ Τα όρια των ρόλων αναπτύσσονται με την πάροδο του χρόνου με συχνή αλληλεπίδραση. Τα όρια αυτά μπορεί να στρεβλωθούν σοβαρά, με το ένα άτομο να προσεγγίζει έναν ρόλο με άκαμπτο, μη προσαρμοστικό τρόπο, το άλλο να γίνεται υπερβολικά προσαρμοστικό και αμφότερα να υποστηρίζουν ένα λιγότερο λειτουργικό σύστημα ρόλων. Ή ένα άτομο μπορεί να απορροφηθεί τόσο πολύ από τις σιωπηρές προσδοκίες ρόλων, ώστε να μην υπάρχει μοναδικότητα ή "εγώ" ξεχωριστά από το "εγώ" των προσδοκιών του δικτύου. Όταν συμβαίνει αυτό, όπου οι σχέσεις είναι δυνητικά συγκρουσιακές ή επικίνδυνες για ορισμένα μέλη, η οικογένεια μπορεί να πάψει να είναι προσωπική - δηλαδή ένα μέρος όπου τα άτομα μπορούν να ανθίσουν ως άτομα. Όταν ένα άτομο δεν μπορεί να αναπτυχθεί, όλοι οι άλλοι στη μονάδα επηρεάζονται με διαφορετικούς τρόπους. Μόλις αναπτυχθεί ένα σύστημα ρόλων, οι οικογενειακές διαδικασίες τείνουν να διατηρούν την ισορροπία που αυτό δημιουργεί και να αποκλείουν τη δυνατότητα των μελών να παίζουν διαφορετικούς ρόλους.

Εάν ο κοινωνικός λειτουργός καλλιεργήσει το ρόλο του διαμεσολαβητή στις οικογενειακές συγκρούσεις, άλλοι είναι πιθανό να γίνουν ακόμη λιγότερο συγκρατημένοι, υποκινώντας τις συγκρούσεις, εξαρτώμενοι από εμένα να μεσολαβήσω και να αποκαταστήσω μια συνηθισμένη ισορροπία.

➤ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΉ ΔΟΜΉ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΊΑ

➤ Το μοτίβο των ρόλων που υιοθετεί η οικογένεια έχει μια ορισμένη μονιμότητα και αναπτύσσεται μέσω της μνήμης και της επικοινωνίας στην οικογενειακή δομή. Η δομή της οικογένειας είναι ένα δίκτυο συμφωνιών που, αφού γίνουν, καθίστανται απαραίτητες για τις οικογενειακές λειτουργίες. Μπορούμε να χαρτογραφήσουμε αυτές τις διαφορετικές εντάσεις επικοινωνίας για να σχηματίσουμε ένα κοινωνιογράφημα της οικογενειακής δομής. Όταν το κάνουμε αυτό, μπορούμε να εντοπίσουμε τις αλληλένδετες και συγκρουσιακές υποομάδες τριών και δύο ατόμων μέσα στην οικογένεια.

➤ Με την εξειδίκευση του ρόλου, υπάρχει συχνά μια ορισμένη σταθερότητα της εξουσίας σε συγκεκριμένους τομείς λήψης αποφάσεων σε αυτή τη δομή. Εφόσον μια υποομάδα μπορεί να διατηρήσει τη δική της εσωτερική συμφωνία, μπορεί να αναπτύξει συμμαχίες και συνασπισμούς και να αποκτήσει εξουσία επί των διαδικασιών λήψης αποφάσεων σε τομείς που θεωρούνται σημαντικοί.

➤ Επειδή αυτές οι συμφωνίες αφορούν τις σχετικά σταθερές και αναμενόμενες συμπεριφορές πολλών παραγόντων, είναι δύσκολο να αλλάξουν. Οι προσπάθειες ενός ατόμου να αλλάξει το ρόλο του σε αυτή τη δομή θα συναντήσουν αναπόφευκτα αντίσταση. Άλλοι στην οικογένεια προσπαθούν διακριτικά -ή όχι και τόσο διακριτικά- να επαναφέρουν το άτομο στον συνηθισμένο του ρόλο. Ακόμη και αν ο ρόλος είναι επιζήμιος για το άτομο, τα μέλη της οικογένειας μπορεί να προσπαθήσουν να διατηρήσουν τον συνηθισμένο ρόλο, καθώς οι δικοί τους ορισμοί της οικογενειακής ευημερίας και πληρότητας εξαρτώνται από τη διατήρηση της οικογενειακής δομής.